

njem dobrih del, ki jih drugi člani družine cenijo, porablja se jih pri obisku jam (morda tudi z gostovanjem svojih jamskih prijateljev v kleti domače hiše, a o tem ni rekel ničesar). Debata o točkah je bila zelo živahna, klobase pa ravno prav sočne. Bilo je člansko.

Bolj tragičen del Preporodne zgodbe bom izpustil. Ko je Božotu padel kamen na glavo in je Maffi dokazoval svojo Članskost, mene niti ni bilo zraven, zato o tem res nimam kaj dosti dodati. Tisti del jame moramo enkrat še do konca izmeriti in dokončno razopremiti. V vme-

snem času so tako ali tako v meandru, ki sva ga z Božotom našla v zgornjem odstavku, prišli skozi oziroma na oddaljenosti par šusov od ogromnega brezna - kamen naj bi letel skoraj 5 sekund (cca. 100 m). Sedaj pridno zbiram jamske točke in čakam na primeren trenutek, ko se bodo poravnali vsi omejujoči faktorji (poleg točk drugih udeležencev še vreme, količina snega, zdravje, čas ...).

Saj ne, da bi moral koga aktivno prepričevati, da so Člani tudi člani drugih ferajnov, a včasih se vseeno pozabi, da je

tisto, kar pri nas naredi Člana, torej človeškost, tovarišnost, zaupanje in podobne vrline, cenjeno in enako spoštovano med vsemi jamarji, ne le na našem ferajnu. Jamarstvo brez Članstva (ne mislim na ljudi, ampak na vrlino 'biti član') je preprosto težje zamišljivo in ko greš enkrat v jamo in ko ugotavljaš, kdo je Član in kdo ne, hitro opaziš, da Članov med jamarji k sreči ni malo. Bodimo še malo mistični in recimo, da imajo jame očitno skrivno moč, ki zna iz ljudi izvabiti same dobre stvari, tisti, pa ki tega v sebi nima, prav dosti časa med jamarji tako ali tako ne zdrži. |

Uroš Kunaver

FOTO ODPRAVE V GLOBOKE FERAJNOVE JAME

Prve ideje o foto odpravi v Renejevo brezno so se pojavile že pomladi 2016, ko me je na zabavi ob svojem rojstnem dnevu v članski vasi Matic nekje okrog dveh ponoči, seveda v ustreznem članskem stanju, začel prepričevati, naj grem fotografirat Renejevo brezno. Pritisek se je stopnjeval na Matijevo poroki, kjer sem moral za odkup neveste obljubiti, da bom to akcijo izvedel. Kdor me pozna, ve, da običajno ni potrebno veliko, da sprejemem izziv. Tako smo po uspešno izvedeni poletni odpravi na Vercor in v brezno Berger začeli s pripravami na odpravo v Renejevo brezno. Šli naj bi za pet dni med jesenskimi počitnicami, in sicer dva dni dol z vmesnim fotografiranjem, en dan fotografiranje delov okrog Copacabane in potem dva dni za ven. Žal pa se je pokazalo, da za tak podvig nisem bil dovolj dobro pripravljen. Izgubljen pantin je prevesil tehtnico odločitve in po enem dnevu fotografiranja zgornjih delov brezna do bivaka Gabrčka (-700 m) smo se vrnili na površje. Morda je bilo tako celo bolje, saj sedaj vem, da so spodnji deli Renejevega brezna precej težki in bi imel nazaj grede velike težave, pa še tisti dan, ko bi morali iti ven iz jame, je zunaj močno deževalo in ne vem, kako bi bilo.

Naslednje leto sem upal, da bom lahko podobno globino dosegel tudi v P4, čeprav nisem prav dosti treniral. Ideja je bila, da med poletnim taborom izvedemo dve foto-akciji: med prvo bi poslikali zgornje dele P4, med drugo pa bi šli do bivaka Huston (-650 m) ali še dlje. Na bivaku bi prespali in naslednji dan ven.

Že prva akcija pa je pokazala, da je bilo pomladi treninga premalo – P4 smo poslikali do globine 230 m, naslednje akcije pa nismo izvedli. Tudi eno leto kasneje nismo imeli sreče: po sicer uspešnem prvem dnevu fotografiranja do Hustona me je ponoči pričelo boleti v prsah in ustrašil sem se, da je že kaj hujšega narobe z menoj. Zato nismo šli dlje od Hustona. Na srečo se je izkazalo, da bolečine ne izvirajo od srca in po enem dnevu počitka smo se vrnili na površje. Takrat sem prisegel, da v tako globoke jame ne grem več.

Kljub delnemu neuspehu pa je akcija pokazala, da lahko ob primernih pripravah in dovolj počitka brez problema v enem dnevu pridem iz Hustona ven. Zato sem se pomladi 2019 kljub »prisegi« odločil, da poskusimo znova. Tokrat za tri dni v P4 do Infinituma (-950 m) in nazaj. Vso pomlad sem pridno treniral (tudi med tednom) po hribih in po jamah. Ostal pa je problem »naslednjega dne«, ki me je še vedno mučil. Zaradi moje starosti se namreč po hujših naporih ne spočijem in obnovim v eni noči, ampak sem običajno še naslednji dan »crknjen kot cunj«. Zato sem se vedno bal, kako bo šlo plezanje iz jame po tem, ko bom prejšnji dan iz Infinituma priplezal do Hustona in bom temu primerno utrujen. Na enem od vikend taborov na planini Poljani sem to preizkusil. Po enodnevni akciji na globino približno 400 m sem šel v jamo še enkrat naslednji dan in pri tem ugotovil, da mi gre kar dobro in da bi zanesljivo lahko prišel tudi iz P4. S tem je bil raz-

blinjen še zadnji dvom v izvedljivost akcije.

Prvotno naj bi odpravo izvedli med poletnim taborom, vendar so nam slabo vreme in prezasedenost bivakov v jami to namero preprečili. Zato smo začetek odprave prestavili na 14. september, prvi datum, ko smo imeli vsi člani ekipe spet čas. Tokrat smo imeli srečo – vreme je bilo že nekaj časa suho in tako naj bi tudi ostalo. V petek zvečer smo se odpeljali v Plužno pri Bovcu, kjer smo na našem vikendu prespali. Naslednjega jutra smo se z avtom zapeljali do B postaje in od tam dalje z žičnico. Medtem smo izvedeli, da nismo imeli samo sreče z vremenom – ta vikend je bil namreč zadnji, ko je žičnica še obratovala pred rednim remontom. Brez večjih težav smo dosegli jamarski bivak, kjer nas je že čakala zaloga hrane in nekaj opreme, ki smo jo tja prinesli med poletnim taborom. Spakirali smo transportke in se postrgali v jamo. Tokrat nas je bilo šest in spati smo nameravali na dveh različnih bivakih. Najprej sta v jamo vstopila Jure in Beki, ki sta nameravala iti v enem kosu do Infinituma, spotoma pa še preopremiti ne preveč varna pritrđišča v Odmevu temine. Nekoliko kasneje smo jim sledili še Nika, Matija, Mateja in jaz. Med potjo smo še poslikali en prizor tik pred dnom brezna Egotrip, ki pa tudi v drugo ni prav dobro uspel.

Razni eliksirji (ibuprofen & co.) so zvečer poskrbeli, da se morebitne bolečine in strah zaradi njih čez noč ne bi preveč

namnožile. Kljub temu pa sem bil zjutraj pred odhodom (kot po navadi pred neznanimi globinami) precej na trnih. Fotografirati smo začeli takoj pod bivakom in kmalu sem padel v običajno fotografsko rutino. Najprej so bila na vrsti »strašna« stropna pritrdišča, ki so res sitna, ampak ne tako zelo strašna, kot so jih napovedovale zgodbe. Za tem se strmina poveča in nekje na levi zasluži nadaljevanje brezna. Po nekaj raztežajih smo prišli do gruščnate police (ki tudi nastopa v Grimmovih pravljicah iz groznega Odmeva temine), za njo pa za vogalom pogledaš v samo žrelo zveri – v glavni del brezna, katerega dno je po moji oceni od te točke okrog 140 m nižje. Tukaj smo naredili nekaj fotografij, ki so po mojem mnenju najboljše iz te odprave. Seveda nobena luč ni posvetila tako globoko. Šele kakšnih 60 ali 70 metrov nižje so fleši lahko osvetlili dno. Odmev temine res zasluži svoje ime – komunikacija s kričanjem je bila tukaj skoraj nemogoča zaradi odmevov in velike oddaljenosti med pritrdišči. Na srečo nas je Jaka že doma opozoril na to in v jamo smo odšli opremljeni z radijskimi postajami. Brez tega bi bilo fotografiranje skoraj nemogoče.

Fotografiranje Odmeva temina navzgor smo prestavili na povratek, saj sta nas preostala dva člana ekipe najbrž že nestrpno čakala v Infinitumu. Zato smo se pričeli spuščati po najbolj neprijetnem delu jame, kjer stalno curlja voda, ki se ji ni mogoče povsem izogniti. Na našo srečo je bilo vode tokrat malo in brez težav smo se spustili v dvorano Infinitum, kjer sta nas že čakala Beki in Jure.

Beseda *infinitum* pomeni neskončnost in skoraj neskončne se zdijo dimenzije te ogromne dvorane, najbrž ene največjih v doslej znanih delih kaninskega podzemlja. Dvorana je dolga 100 m in na najvišjem delu visoka 50 m. Iz dvorane se cepi več nadaljevanj – proti Renejevemu breznu, proti fosilnim rovom v smeri Male Boke in navzdol proti novo odkritemu kolektorju. Poslikali smo Infinitum, ostali deli pa bodo morda prišli na vrsto kdaj drugič, saj nam je pričelo zmanjkovati časa. Navzgor grede proti Odmevu temine nas je spet nekoliko pralo, vendar nam mokrota ni preprečila, da ne bi posneli tega brezna tudi navzgor. Na žalost pa slika ni tako zelo uspela, ker bi moralo biti na vrveh po

breznu več jamarjev, tako da tudi ponovitev te fotografije ostaja za prihodnost.

Naslednje jutro sta naprej prihitela naša člana, ki sta prespala na bivaku v Infinitumu in se jima je mudilo domov, za njima pa smo se po pospravljanju Hustona proti površju počasi odpravili tudi ostali. Ven smo prišli že v temi, prespali v jamarskem bivaku in se naslednje dopoldne spustili v dolino. Ta foto odprava je pokazala, da je fotografiranje globokih jam zame povsem izvedljivo in da sem bil tokrat tudi primerno psihofizično pripravljen. Ker se železo

kuje, dokler je vroče (beri: grem v globoke jame, dokler še imam kondicijo), sem začel razmišljati o foto odpravi, ki bi zajela še ne fotografirane dele sistema Rene – P4, to pa je Renejevo brezno od Gabrčka navzdol, predvsem pa Copacabano in kolektor. Ker je bila poleti odkrita povezava med Renejevim breznom in P4, ki omogoča precej lažji dostop do Copacabane (predvsem pa povratek z nje), se je ponujala naravna rešitev problema povratka skozi težke spodnje dele Renejevega brezna – povratek skozi P4. Tako bi foto ekipa vstopila skozi Renejevo brezno, poslikala

Brezno Korkovado v P4 (-250 m). Foto: Uroš Kunaver

manjkajoče dele do Copacabane in povezavo s P4 ter po možnosti še fosilne rove proti bivaku Stella. Vse skupaj bi trajalo pet dni, za nameček pa bi opravili še prečenje sistema. Želja je bila, da zadevo izpeljemo čim prej – po možnosti med novoletnimi prazniki, ker sem (pravilno) domneval, da bo zelo velika tendenca, da se spalne vreče iz bivaka Golobnjak (ki je blizu Copacabane) preselijo v P4.

Seveda je bilo prej treba rešiti nekaj logističnih problemov. Zaradi slabega vremena in pomanjkanja vrvi Špela in Beki med odpravo v času jesenskih počitnic nista uspeli povsem opremiti povezave med Renejevim breznom in P4. Poleg tega se je tudi izkazalo, da so nekatere ožine na povezavi zanesljivo preozke zame. Druga težava so bile precej obrabljene in prekratke vrvi v Renejevem breznu. Nenazadnje pa je bil zahteven zalogaj tudi logistika, kako spraviti na omejeno število mest v bivakih in v omejeno število spalnih vreč tako veliko število jamarjev, pri čemer bi se foto ekipa celo premikala med bivaki. Prvo težavo – opremljanje in širjenje Povezave – sta rešila Lojze in Vid, ki sta se javila, da bosta prva vstopila v jamo in uredila Povezavo pred našim prihodom. Drugo težavo – preopremljanje Renejevega brezna – so rešili trije naši prijatelji Rok (JD Dimnice), Mitja (JK Borovnica) in Ambrož (JD Rakek), ki so nameravali pregledati pritočni del kolektorja v Renejevem breznu ter prečiti sistem in so prevzeli tudi nalogo pre-

opremljanja. Zadnji problem pa sta rešila Špela in Matic, ki sta sestavila monstrozen dnevni plan gibanja 20 jamarjev in njihovih spalnih vreč med površjem in petimi bivaki v jami, ki se ga ne bi sramoval noben profesionalen projektni vodja.

Malo nam je zagodlo vreme, saj je prav na začetku božično – novoletnih počitnic zapadlo precej novega snega, zaradi česar so se plani nekoliko premaknili, vendar smo le dočakali popoldne 26. decembra, ko smo se po pakiranju hrane pri Špeli in Maticu zvečer odpravili v Bovec. Tam smo imeli še obvezni bojni posvet z uničevanjem piva v Črni ovci. Naslednje jutro nas je žičnica, ki je začela delati le nekaj dni prej, odpeljala do postaje D. Ker nismo točno vedeli, kakšne razmere nas čakajo, smo se na pot podali do zob oboroženi – s cepini, rezami in krpljami. Kmalu se je pokazalo, da so krplje povsem odveč, saj se je vdiral le mestoma. Jaz sem pri sebi sicer razmišljal, da imam morda še kaj (če že ne vse) odveč v nahrbtniku, ki je bil prekleto težak, kljub temu, da so mi hrano in del opreme nesli drugi člani foto ekipe ter Matevž H. in Tjaša V. Pri jamarskem bivaku smo se razdelili: večina je šla iskat in kopat vhod v Renejevo brezno, ki je v takih snežnih razmerah običajno zasut, nekateri pa smo odšli iskat vhod v P4. Na lokaciji koordinat smo našli nekaj vodoravnih dihalnikov, vhoda pa ne, ker nihče od nas še ni bil tam pozimi. Naposled je prihitel Matic, ki je trikrat zabodel sondo na

pravem kraju in po krajšem lopatanju odprl vhod. Kmalu zatem sta v P4 vstopila Lojze in Vid, medtem pa je v Renejevo brezno vstopila ekipa treh preopremljevalcev.

Zgodaj popoldne naslednjega dne smo v Renejevo brezno vstopili člani foto ekipe Jaka, Klemen, Nika in moja malenkost. Do bivaka Gabrček na -700 m smo prišli precej hitro, v treh urah in pol. Ker je kakšen teden pred odpravo celo v gorah padal dež, smo se spraševali, kakšne so razmere v kolektorju in ali se bo morda preopremljevalna ekipa zaradi prevelike količine vode morala vrniti. Nič takega se ni zgodilo in naslednjega dne smo začeli s fotografiranjem. Ideja je bila, da vsako brezno fotografiramo vsaj enkrat, saj se nam je obetal dolg dan z veliko fotografiranjem in tudi veliko mučenja. Na žalost v naglici priprav nisem prišel do načrta, tako da smo bolj ugibali, kje smo. Renejevo brezno pod Gabrčkom je precej zapleteno in tudi precej fizično napornejše. Do Gabrčka »padeš« 700 m globoko po sistemu brezen, ki jih prekine le ena kratka ožina. Nižje pa se izmenjujejo brezna in horizontalni fosilni deli, polni blata. Na enem mestu smo že mislili, da smo prišli do zloglasne ožine Binine špranjce, vendar je bilo do tja še kar nekaj truda. Špranjca je upravičila svoj sloves – da sem prišel skozi, je bilo potrebnega precej preklinjanja in na koncu sem skoraj obupal nad seboj in kruto usodo, ki me vodi po jamah. Po nekaj trdih masažnih prijemih na območju reber, ki sem jih dobil od skal, me je le spustila skozi. Še dve brezni in prišli smo do kolektorja (prehod vanj je bil po zaslugi širjenja iz leta 2016 brez problemov). Na prvem primernem mestu smo si privoščili malico, ki nam je vsaj malo povrnila že precej iztrošene moči. Sam sem bil tukaj že kar lepo utrujen in nič bolje ni bilo ostalim članom ekipe, ki so morali nositi še mnogo težje transportke od mene. Zvečer so priznali, da jih je večkrat skoraj premamilo, da bi vrgli vso to fotografsko kramo v kakšno brezno, jaz pa sem priznal, da bi na trenutke tudi sam najraje isto naredil s fotoaparatom. Po malici smo nadaljevali s fotografiranjem po kolektorju. Predstavljal sem si, da je zadeva širša in lažje prehodna. V tem delu je maksimalna širina kolektorja res 2-3 m, ampak razen na res kratke razdalje pot ves čas prekinjajo podori skozi in preko katerih se je treba prebi-

3/4 foto ekipe na plaži. Foto: Nika Pišek Szillich

jati. Največji tak podor je zloglasni Mino-tavrov skalnjak. Pot skozi navaljeno skalovje metrskih dimenzij je menda težko najti, vendar sta naša vodnika Jaka in Klemen, ki sta v jami že bila, pot brez večjih težav našla. Nato je sledila še zadnja težava – nizek prehod tik nad vodo. Tu se je izkazalo, da je vodostaj podpovprečen, zato nam prehod tega mesta ni delal večjih težav. Ker je bilo že pozno in so se nam v domišljiji že prikazovale spalne vreče, smo se odločili, da s fotografiranjem prenehamo in se naslednjega dne vrnemo nazaj poslikat, kar je ostalo. Od Gabrčka do Golobnjaka smo s fotografiranjem vred rabili 12 ur in pol. V spalke smo pocepali kot muhe okrog polnoči.

Tretji dan je bil namenjen fotografiranju Copacabane in preostanka kolektorja. Ker smo šli prejšnjo noč pozno spat in ker smo bili od prejšnjega dne precej utrujeni, smo vstali šele okrog enajstih. Po zajtrku smo se od bivaka spustili nazaj do kolektorja, kjer nas je čakala fotografska oprema. Čez kakšnih dvajset minut plezanja po velikanskih balvanih se je prostor odprl in globoko pod seboj smo zasluhili Copacabano. Ta je res imponantna. Sam prostor je nekoliko manjši od Infinituma in se spušča poševno proti sifonskemu jezeru pod istim kotom, kot padajo skladi. To daje celotnemu prostoru dodatno perspektivo. Skale so zaradi vode precej temne, razpoke pa so marsikje zapolnjene s fino mivko. Odločili smo se, da fotografiramo od spodaj navzgor – najprej smo posneli samo sifonsko jezero z mivkasto plažo, nato pa sem celo sceno poslikal še s treh višjih lokacij. Po dvournem fotografiranju (z nekaj tehničnimi težavami) smo si privoščili malico na plaži, potem pa se pričeli vračati. Pri odcepu za bivak smo ugotovili, da je ura že pol sedmih in da bi ponoven obisk delov kolektorja navzgor do Mino-tavra vzel preveč časa. Da bi se vsaj malo odkupili bogovom fotografije, smo poslikali dvo-rano pod bivakom.

Naslednjega dne smo se odpravili proti mestu povezave med Renejevim breznom in P4 ter naprej proti Infinitumu. Rovi proti Povezavi so precej blatni in ne preveč estetski, vendar smo tudi tu naredili nekaj fotografij, saj smo želeli čim bolj dokumentirati celotno jamo. Na samem mestu povezave smo preko rova napeli trak, ki ga je posebej za to

priložnost s seboj prinesel Jaka. Nika in Jaka sta potem trak prerezala in s tem slovesno otvorila povezavo, jaz pa sem vse to fotografiral. Že do tu je postalo jasno, da so ideje o enourni razdalji med Golobnjakom in Infinitumom iz trte izvite in začelo se nam je malo muditi. Z drugimi ekipami nismo bili v stiku že skoraj štiri dni in še isti dan bi se moral del fotografske ekipe skupaj z Ester iz Infinituma povzpeti še do Hustona. Nismo bili pa povsem točno zmenjeni, kdaj se dobimo z Ester, zato smo prenehali fotografirati in pohiteli do Infinituma, kamor smo od Golobnjaka s fotografiranjem vred rabili štiri ure. Tam smo srečali Ester in malo zatem še Davida in Tea, kasneje pa sta se nam pridružila še Vid in Lojze. Izvedeli smo, da vse ni šlo povsem po monstrozem projektnem planu, pa tudi o novih odkritjih – to pa spada že v drugo zgodbo. Malo smo se pregrupirali in tako smo Ester, David, Nika in jaz odšli do Hustona, ostali pa so prespali v Infinitumu.

Zadnji dan odprave smo se odpravili proti površju. Nika je šla hitro naprej, mi trije z Ester in Davidom (ki mi je celo pot nesel fotoaparata) pa počasi za njo. Nekje na polovici poti so nas prehiteli še ostali člani ekipe iz Infinituma. Tako smo mi trije izstopili zadnji, ko se je že mračilo. Zadnji dan odprave je bil tudi zadnji dan v letu 2019 in kljub naporom preteklih dni smo silvestrovali še pozno v noč.

Kljub temu, da sem večino pričujočega članka pisal o mojih osebnih vtisih, moram reči, da brez predanih članov fotografskih ekip, ki so me ves čas spremljali, mi nosili opremo, mi pomagali preko težkih mest in me vzpodbujali, vseh teh odprav in seveda tudi fotografij ne bi bilo. Nič manj niso zaslužni niti vsi drugi, ki so kakorkoli pripomogli k izvedbi teh foto odprav: od ekip, ki so (pre)opremljale in posebej za fotografsko akcijo širile prehode, do vseh ki so v jami ali izven nje pomagali nositi del opreme, organizirati hrano, prevoze in podobno. Izvedba foto-odprav bi bila bistveno težja tudi brez pomoči podjetja Sončni Kanin, ki nam je omogočilo transport ekipe in opreme. Prav tako pa smo hvaležni tudi vsem, ki vzdržujejo in skrbijo za jamarski bivak na Kaninu.

In kaj sedaj, ko so bistveni deli Renejevega brezna in P4 poslikani? Na Kaninu (pa tudi drugje po naših gorah) je še veliko globokih jam, ki čakajo na obisk fotografa ...

Spletno foto predstavitev sistema Renejevega brezna – P4 si lahko ogledate na naslovu: <http://www.uroskunaver.si/sistem-renejevo-brezno-p4/>

Kronologija fotografiranja v sistemu Renejevo brezno – P4

1. do 2. 11. 2016: Renejevo brezno do Gabrčka (Matija Perne, Gašper Šolinc in Uroš Kunaver)

1. 8. 2017: P4 do -320 m (Lojze Blatnik, Matija Perne, Behare Rexhepi in Uroš Kunaver)

29. do 31. 7. 2018: P4 do Hustona (Lojze Blatnik, Matija Perne, Behare Rexhepi in Uroš Kunaver)

14. do 16. 9. 2019: P4 do Infinituma (Mateja Centa, Jure Bevc, Matija Perne, Nika Pišek Szillich, Behare Rexhepi in Uroš Kunaver)

28. do 31. 12. 2019: Renejevo brezno do Copacabane in Povezave (Jaka Flis, Klemen Kramar, Nika Pišek Szillich in Uroš Kunaver) |

Brezno Jurček v Renejevem breznu (-950 m).
Foto: Uroš Kunaver